

Pohjois-Karjalan sote-hankkeen valmistelijoille

18.2.2015 LAUSUNTO

Pohjois-Karjalan järjestöasiain neuvottelukunta JANE lausuu Pohjois-Karjalan sote-hankkeen valmistelun yhteydessä seuraavaa.

Pohjois-Karjalassa aktiivisesti toimivia yhdistyksiä on erilaisten arvioiden mukaan noin 2500. Järjestöjen tekemälle työlle asetetaan paljon toiveita ja odotuksia, esimerkiksi kunnallisten palvelujen täydentäjinä. Järjestöjen tehtävät voi karkeasti jaotella yhteisö- ja palvelutehtäviin

Yhteisötehtävää järjestöt täyttävät tarjoamalla toimintaa asukkaille ja yhteisöille. On harrastuspiirejä, vertaistukea, kursseja ja koulutuksia sekä avoimia tapahtumia. Järjestö- ja kansalaistoiminta edistää ihmisten hyvinvointia sekä ennaltaehkäisee sosiaalisia ja terveydellisiä ongelmia maakunnassamme niin maaseudulla kuin kaupungissakin. Esimerkiksi laulun ja tanssin harrastamisen on todettu olevan ikääntyvillä fyysisiä sairauksia ehkäisevää toimintaa, samoin muistisairauksia torjuvaa.

Pelkästään Joensuun seudulla toimii vuoden 2015 Joensuun seudun vertaistoimintaoppaan mukaan liki 80 yhdistysten pyörittämää vertaistuen ryhmää. Yhdistysten toimintaan osallistuvat asukkaat voivat paremmin ja tarvitsevat vähemmän kalliita sosiaali- ja terveyspalveluja. Lapsi- ja nuorisojärjestöt tarjoavat harrastusmahdollisuuksia ja vahvistavat lasten ja nuorten sosiaalisia taitoja. Yhdistysten tarjoama kulttuurin kirjo maakunnassamme on valtava: kirjallisuus- ja runotapahtumat, kuorot, kokeilevat yhteisölliset taideprojektit, kotiseututoiminta ja erityisryhmien kulttuuritarpeisiin vastaaminen toteutuvat kulttuuriyhdistysten innostuksesta.

Palvelutehtävään kuuluu erilaisia toimintoja niin vapaaehtoisesti kuin vastikkeellisesti järjestettyinä. Yhdistykset tarjoavat ammatillista ja vapaaehtoista tukea, neuvontaa sekä asiantuntija- ja kokemustietoa. Toimintoja järjestetään ja resursoidaan ostopalveluina, kumppanuussopimukseen pohjautuen sekä hankkeina ja täysin vapaaehtoisesti. Esimerkkeinä voivat olla vaikkapa koululaisten iltapäiväkerhot, vanhustentukiyhdistysten hoivapalvelut tai latujen kunnostussopimukset kyläyhdistysten kanssa.

Toimiakseen kansalaisyhteiskunta tarvitsee kuitenkin tukea kuten tiloja, koulutusta ja tietoutta sekä toiminta-avustuksia. Näiden mahdollisuuksien toteutumisessa kunnat ovat avainasemassa.

Tekeillä oleva sosiaali- ja terveyspalvelujen uudistus on mahdollisuus nostaa vapaaehtoinen ja ihmisten omista tarpeista lähtevä kansalaistoiminta keskeiseksi hyvinvoinnin rakentajaksi Pohjois-Karjalassa.

Asukkaiden kannalta tärkeää on, että sosiaali- ja terveysalalla työskentelevät ovat tietoisia yhdistysten tekemästä työstä ja osaavat ohjata ja tukea ihmisiä esimerkiksi yhdistysten vapaaehtois- ja vertaistoimintaan tai harrastusmahdollisuuksiin.

JANE näkee tärkeänä, että asukkaat ovat vahvasti mukana palveluiden kehittämisessä. Tätä varten on luotava käytänteitä joissa asukkaiden ääni palvelujen järjestämisessä ja kehittämisessä tulee nykyistä paremmin kuuluviin. Asukkaan äänen kuulumiseksi perussopimukseen on saatava kirjaus, joka velvoittaa toimijoita huomioimaan asukkaat ja heidän näkemyksensä. Lisäksi järjestöjen kautta monen ihmisryhmän ääni kanavoituu sekä palvelujen kehittämiseen että päätöksentekoon. On varmistettava, että järjestöjen riittävä ja monipuolinen edustus on mukana tulevilla ryhmissä ja neuvottelukunnissa.

Edustuksellisen demokratian rinnalla kuntalaisten suoria vaikutusmahdollisuuksia pitää lisätä. Vaaleilla valitut päättäjät tekevät päätökset mutta kansalaisten osallistuminen nykyistä enemmän antaa päättäjille vahvemman selkänöjan päätöksentekoon. Kuntien valmistelutyötä on avattava ja asukkaita on tiedotettava päätettävistä asioista ajoissa ja riittävällä pohjatiedolla.

Pohjois-Karjalan järjestöasiain neuvottelukunta JANEn puolesta

Katja Asikainen
puheenjohtaja

Tommi Heino
varapuheenjohtaja